

Idėjų dirbtuvės-diskusija

„Kokie veiksmai galėtų padėti dar labiau įtraukti piliečius ar juos atstovaujančias organizacijas į klimato kaitos ir aplinkosaugos politikos formavimą bei įgyvendinimą?“

Dirbtuvių tikslas – pasikalbėti, kokie sprendimai dėl visuomenės įtraukimo į klimato kaitos ir aplinkosaugos politiką galėtų dar labiau pastiprinti bendradarbiavimą, leisiantį nuosekliai judėti teigiamų pokyčių link.

Kontekstas

Šiuo metu rengiamas [2026-2027 m. Atviros Vyriausybės planas](#), kurio tikslas – kartu su visuomene, nevyriausybinėmis organizacijomis, asociacijomis ir kitomis suinteresuotomis grupėmis išsikelti dvejų metų atvirumo plėtros tikslus.

Atviros Vyriausybės darbo grupė nutarė, kad viena iš prioritetinių teminių sričių šiam planui – piliečių įtraukimas į klimato politikos formavimą bei įgyvendinimą. Dėl savo sudėtingumo, klimato kaitos ir aplinkosaugos politika yra viena iš sričių, kurioje viešo, nevyriausybinių ir privataus sektorių bendradarbiavimas bei aktyvus piliečių įsitraukimas yra svarbus tiek priimant, tiek įgyvendinant sprendimus. Būtent todėl buvo nuspręsta suburti platesnį suinteresuotų šalių ratą ir kartu paieškoti kokie sprendimai galėtų atnešti teigiamų pokyčių.

Idėjų dirbtuvių eiga

Dirbtuvėse dalyvavo 25 įvairių ministerijų, įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų atstovų. Dirbtuves fasilitavo Monika Peldavičiūtė ir Austė Juozapaitytė-Gruodė iš „Gyvo žalio“.

Dirbtuvių pradžioje buvo pristatytas Atviros Vyriausybės veiksmų plano tikslas ir jo rengimo logika, gyventojų įtraukimo į klimato politiką praktikos ir nauda bei dirbtuvių eiga.

Po pristatymų, dalyviai pasiskirstė į penkias grupes, kuriose tarpusavyje diskutavo:

- Kaip veikia esama klimato politikos įtraukimo sistema? Kokių esama įpročių ir tendencijų, struktūrų ir mentalinių modelių?

- Kaip galėtų atrodyti idealiai įtrauki klimato politika Lietuvoje? Kaip atrodytų sprendimų priėmimo procesas, kaip veiktų sistema, kaip atrodytų piliečių, NVO ir valstybinių įstaigų ar institucijų bendradarbiavimas?
- Kur galima padaryti pokytį? Kur mažas veiksmas galėtų duoti didžiausią pokytį?

Diskusijų pabaigoje, dalyviams suformulavus konkrečius pasiūlymus, buvo sprendžiama dėl kiekvienam veiksmui reikalingų pastangų ir galimo poveikio.

Kūrybinių dirbtuvių rezultatai: kas buvo akcentuota?

Dabartinė klimato politikos įtraukimo sistema: kas veikia, o kas – ne?

Diskusijų metu išryškėjo ir buvo išsamiau aptartos šios problemos:

- **Negilus ir nesistemingas gyventojų ar jų atstovų įtraukimas į politikos formavimo procesus.** Pastebima, kad įtraukimas vis dar lieka pakankamai formalus, dalyviai negauna grįžtamojo ryšio, jų indėlis neatsispindi priimtuose sprendimuose. Savo ruožtu, tai lemia nusivylimą ir nenorą dalyvauti kituose procesuose.
- **Asmeninė (ne) motyvacija.** Dalis gyventojų įsitraukia į procesus tik jei mato tiesioginę asmeninę naudą. Pastebima, kad vyrauja nuostatos „kas man iš to?“. Klimato politikos atveju, tai lemia ir platesnį skepsį, nes klimato kaitos procesai yra ilgi, sudėtingi, o asmeninės pastangos turi mažai apčiuopiamą poveikį („ką aš vienas pakeisiu?“). Šiuo atveju, svarbu ieškoti taškų, kurie labiau liestų asmeniškai, būtų susiję su artima aplinka, „savo kiemu“. Atkreipiamas dėmesys, kad depozito sistema veikia gerai, nes ji patogi ir vertinga asmeniniu lygiu.
- **Regionų atskirtis nuo procesų ir diskusijų, vykstančių Vilniuje ar Kaune.** Dauguma renginių, diskusijų ir procesų vyksta Vilniuje arba Kaune, tad nepasiekia kitų savivaldybių gyventojų. Jiems trūksta galimybių įsitraukti, įvairių veiklų, diskusijų, mokymų ir pan. Kita vertus, ir pačios savivaldybės galėtų aktyviau įtraukti gyventojus į vietos politikos formavimą, aktyviau komunikuoti su bendruomenėmis.
- **Tikslingos informacijos stoka tiek vietos, tiek nacionaliniu lygiu.** Teigiama, kad klimato kaitos tematika žiniasklaidoje nėra populiari, trūksta kokybiškų informavimo priemonių. Tuo pačiu, įstaigų ar institucijų pateikiama informacija dažniausiai formuluojama sudėtingai ir neaiškiai, tad gyventojams sunku suprasti, kas norima pasakyti, kodėl tai svarbu. Tai lemia ir mažesnę norą ir gebėjimus įsitraukti į sprendimų priėmimą. Taip pat buvo atkreiptas dėmesys, kad šiuo metu nėra lengvai ir suprantamai pateikiamų duomenų apie aplinkos būklę Lietuvoje, kuriais galėtų pasinaudoti bet kur gyvenantis asmuo.
- **Teisėkūros procesui trūksta aiškios struktūros ir taisyklių, kuriomis būtų garantuojamos lygios įsitraukimo galimybės.** Pastebima, kad teisėkūros

procesas nėra aiškus, - trūksta tikslingo informavimo apie galimybes, nuosekliai planuojamų įtraukimo procesų, grįžtamojo ryšio dalyviams, skaidraus įtraukimo bei priimtų sprendimų vertinimo. Be to, NVO atstovai teigia, kad pasipriešinti lobizmo veiklai yra itin sudėtinga. Tuo pačiu, atkreipiamas dėmesys, kad pernelyg sudėtingas vidinis proceso reguliavimas nebūtinai lems sėkmę, nes tai atbaidys norą imtis iniciatyvos. Kaip **geri įtraukimo pavyzdžiai** įvardijami [Vilniaus miesto organizuojama piliečių asamblėja miesto judumo klausimu](#) ir [Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano rengimas](#). Deja, tačiau daug nusivylimo įtraukimo procesais sukėlė [Nacionalinis Miškų susitarimas](#) – tiek pats procesas, tiek rezultatas nėra vertinami palankiai, o daugiausia nusivylimo kelia tai, kad susitarimas nebuvo įgyvendintas, nes nebuvo užtikrinti atskaitomybės mechanizmai.

Kokie veiksmai gali paskatinti teigiamus pokyčius?

Dirbtuvių metu buvo suformuluoti 6 veiksmai, kurie galėtų turėti teigiamą poveikį aukščiau išvardintoms problemoms. **Kituose puslapiuose pateikiama lentelė su išsamiau aprašytais veiksmais.**

Tolimesni žingsniai

Kūrybinės dirbtuvės „Kokie veiksmai galėtų padėti dar labiau įtraukti piliečius ar juos atstovaujančias nevyriausybinės organizacijas į klimato kaitos ir aplinkosaugos politikos formavimą bei įgyvendinimą?“ yra Atviros Vyriausybės plano rengimo dalis.

Gautos įžvalgos šių diskusijų bus apibendrintos ir pateiktos kartu su konsultacijos pasiūlymais [Atviros Vyriausybės darbo grupei](#). Ši grupė priims sprendimus dėl konkrečių veiksmų, kurie bus įgyvendinami ateinančius dvejus metus.

Kokie sprendimai siūlomi?

Nr.	Siūlomas veiksmas	Kaip jis galėtų būti įgyvendinamas?	Kodėl siūlomas toks veiksmas?
1	Bendradarbiavimo, kompetencijų ir gerųjų įtraukimo praktikų sklaidos tinklas, ypač daug dėmesio skiriant savivaldybėms	Nacionaliniu mastu buriamas bendradarbiavimo ir kompetencijų tinklas, kuriame dalyvautų tiek savivaldos atstovai, tiek įvairios organizacijos, ekspertai ir pan.	Savivaldybės, organizacijos ir vietos bendruomenės dažnai viena kitos nepažįsta, tačiau domisi tiek klimato, tiek įtraukimo tematika, norėtų kelti kompetencijas ar savo projektams rasti partnerius, inicijuoti diskusijas, vykdyti įvairias veiklas (pvz., piliečių mokslo, angl. <i>citizen science</i>). Pats diskusijų procesas taip pat yra matomas kaip vertingas ir naudingas, todėl siūloma plėsti galimybes jose dalyvauti, neapsiribojant Vilniaus savivaldybe.
2	Atnaujinti švietimo programą arba sudaryti daugiau neformalaus ugdymo galimybių mokiniams sužinoti apie klimato kaitą ir jos pasekmės, suprasti kaip patys gali prisidėti prie klimato kaitos poveikio mažinimo.	Peržiūrimos dabartinės geografijos, biologijos, fizikos, chemijos programos siekiant labiau integruoti su klimatu ir aplinkosauga susijusias temas.	Norint, kad gyventojai aktyviau dalyvautų sprendžiant su klimato kaita susijusių klausimus ir įgyvendinant reikalingus veiksmus, būtina užtikrinti pakankamus jų gebėjimus ir žinias. Klimato ir aplinkosaugos temos mokyklose nagrinėjamos fragmentiškai arba papildomai, t. y., jos nėra plačiai integruotos į ugdymo programas, susiejant jas su kasdieniu gyvenimu ir demokratiniais procesais Lietuvoje ir pasaulyje. Stiprinant klimato ir pilietinio ugdymo sąsajas, mokiniai būtų skatinami geriau suprasti mokslinius ir politinius klimato kaitos aspektus, taip formuojant labiau informuotą ir įsitraukusią visuomenę.

Nr.	Siūlomas veiksmas	Kaip jis galėtų būti įgyvendinamas?	Kodėl siūlomas toks veiksmas?
3	<p>Į vietą orientuota (lokali) komunikacija apie klimato ir aplinkos būklę bei sprendimus pasitelkiant klimato ambasadorių tinklą.</p>	<p>Komunikacija vykdoma per klimato ambasadorių tinklą, kurie pasiekia konkrečias bendruomenes – bendruomenių pirmininkus, seniūnus, kitus lyderius veikiančius vietos kontekste. Tai padėtų identifikuoti rizikas ir gyventojų poreikius lokaliu lygmeniu, juos labiau įtraukti tiek į politikos formavimo klausimus, tiek įgyvendinimą.</p>	<p>Įsitraukimas į klimato kaitos klausimus daugiausia veikia per viešinimo ir standartinio informavimo veiklas, tačiau ne visada sėkmingai pasiekia pažeidžiamas ar sunkiai pasiekiamas, neįsitraukusias grupes. Diskusijose dažnai dalyvauja tie patys „etatiniai“ asmenys. Taip pat pastebima daug skepsio visuomenėje. Gyventojai pagal įsitraukimą pasiskirsto į keturias grupes: nerimaujančius, susirūpinusius, atsargiuosius ir atmetančiuosius informaciją. Didžiausias iššūkis – pasiekti tuos, kurie atmeta informaciją, nedalyvauja. Norint įtraukti itin svarbus asmeninis ryšys ir pasitikėjimas, - žmogiškas kontaktas visada veiksmingesnis nei formalios komunikacijos formos.</p>
4	<p>Keisti žodyną komunikacijoje: vietoj ar šalia tokių terminų kaip „klimato kaita“ ar „aplinkosauga“ dažniau kalbėti apie <i>gamtą</i>, - tai daugeliui labiau suprantama ir artimiau, nei klimato kaitos procesai, kurie atrodo tolimi ir nevaldomi.</p>	<p>Aplinkos ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų komunikacijoje keičiamas žodynas.</p>	<p>Dažnai išgirdę žodžius „klimato kaita“ gyventojai įsitempia arba tampa abejingais – tai suvokiama kaip didelis, tačiau nuo kiekvieno individo atskirai nepriklausomas iššūkis. Atsiranda polinkis atsiriboti nuo šios temos. Be to, klimato politika vis dar suprantama tik kaip atliekų rūšiavimas.</p>

Nr.	Siūlomas veiksmas	Kaip jis galėtų būti įgyvendinamas?	Kodėl siūlomas toks veiksmas?
5	<p>Sukurti duomenų platformą, kurioje būtų lengvai prieinami ir suprantami duomenys apie aplinkos būklę ar galimas rizikas konkrečioje vietovėje. Platformoje būtų galima sužinoti, su kokiais iššūkiais susidurs konkreti gyvenvietė ar net gatvė po 10 ar 20 metų</p>	<p>Aplinkos ministerijai bendradarbiaujant kartu aplinkos duomenis renkančiomis įstaigomis bei savivaldybėmis sukuriamas portalas.</p>	<p>Šiuo metu nėra lengvai ir suprantamai pateikiamų duomenų apie aplinkos būklę Lietuvoje. Kalbama ne tik apie Lietuvos įsipareigojimus ar bendrinius duomenis, aktualius klimato politikai, tačiau ir pvz., vandenų, miškų būklę, įvairias rizikas (rizikų žemėlapius) konkrečioms vietovėms ir pan.</p>
6	<p>Sustiprinti teisėkūros kontrolės mechanizmą, kad būtų laikomasi visų deklaruojamų procedūrų, atsakoma į suinteresuotų šalių pateiktas pastabas, pateikiamos ataskaitos ir argumentuojamas sprendimų priėmimas.</p>	<p>Peržiūrima kaip suinteresuotų šalių ir gyventojų įtraukimas yra integruotas į teisėkūros procesą ir įvedamos kontrolės priemonės.</p>	<p>Teisėkūros procese trūksta aiškumo ir atskaitomybės mechanizmo. Suinteresuotos šalys susiduria su įvairiais barjeriais, kai pvz., nėra įtraukiamos į darbo grupes ar nesulaukia atsakymų į savo pasiūlymus. Trūksta skaidrumo, kas ir kodėl buvo įgyvendinta, o kas – ne.</p>